

Πολιτισμική
Ανθρωπολογία
και Ζητήματα
Εκπαίδευσης

Τι είναι ανθρωπολογία;

«Το αντικείμενο της έρευνας της ανθρωπολογίας είναι ο άνθρωπος, αλλά προσπαθεί να συλλάβει το αντικείμενό της στην ποικιλότητα των εκφάνσεών του».

(Claude Levi-Stauss 1983)

Αν θέλουμε να ανακαλύψουμε τι είναι ο άνθρωπος, δεν έχουμε παρά να ψάξουμε αυτό που πραγματικά είναι· και αυτό που είναι, ποικίλει.

(Cliford Geertz 1973)

Πολιτισμός - Κοινωνία

Ο **πολιτισμός** είναι τα νοηματικά συστήματα και οι κώδικες που μορφοποιούν και οργανώνουν την εμπειρία της καθημερινής ζωής, τα εργαλεία που προσδίδουν νόημα στην καθημερινή ζωή, και με βάση αυτά τα νοηματικά συστήματα οικοδομούν ή συνεχίζουν τις κοινωνικές σχέσεις.

Κοινωνία είναι οι θεσμοί, θρησκευτικοί, οικονομικοί, οικογενειακοί, από τους οποίους αναφύονται και δια μέσου των οποίων εφαρμόζονται συστήματα κοινών νοημάτων. Κοινωνία είναι ένα άθροισμα ανθρώπων που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.

Πολιτισμική ανθρωπολογία - Franz Boas

Σύμφωνα με τον Franz Boas ο πολιτισμός (culture) δεν είναι μια έννοια ενική, αλλά πληθυντική και αναφέρεται στους πολιτισμούς (cultures) των ανθρώπινων ομάδων.

Όλες οι κοινωνίες έχουν τη δική τους μοναδική και εσωτερική ιστορία και τα δικά τους αναπτυξιακά σχήματα. Αυτή είναι η γνωστή θέση του Boas για τον **πολιτισμικό πλουραλισμό**.

Πολιτισμική ανθρωπολογία - Franz Boas

Αντικείμενο της ανθρωπολογίας είναι να κατανοήσει τον τρόπο με τον οποίο ο πολιτισμός βοηθά τους ανθρώπους να αντιληφθούν και να επικοινωνήσουν με τον κόσμο με διαφορετικούς τρόπους.

Ο Boas έδειξε ότι ο πολιτισμός αναπτύχθηκε ιστορικά μέσω των **αλληλεπιδράσεων** ομάδων ανθρώπων και της **διάχυσης** (diffusion) των ιδεών.

Ο **πολιτισμικός σχετικισμός** αναφέρεται στην ανάλυση και προσέγγιση των πολιτισμικών φαινομένων μόνο στα πλαίσια του εκάστοτε πολιτισμού και όχι με βάση τα εξωτερικά χαρακτηριστικά κάποιου άλλου.

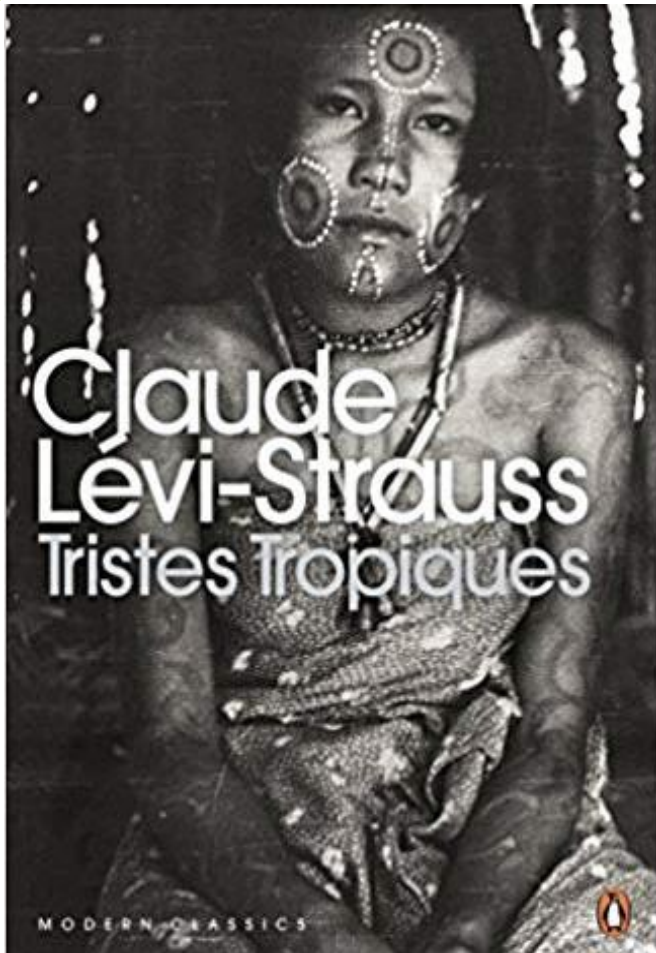
Κοινωνική ανθρωπολογία - Bronisław Malinowski

Ο Bronisław Malinowski διεξήγαγε έρευνες την περίοδο 1915-18 και μελέτησε τον πληθυσμό των νήσων Τρόμπριαντ της Νέας Γουινέας στον νοτιοδυτικό Ειρηνικό, δίνοντας έμφαση στην κοινωνική δομή της ομάδας.

Διαπίστωσε ότι οι κοινωνικές σχέσεις και αλληλεπιδράσεις των γηγενών στηρίζονταν στη μαγεία, τη θρησκεία, τις τελετουργίες, τη συγγένεια και το εμπόριο.

Εθνολογία - Claude Levi-Strauss

Ο **Claude Levi-Strauss** διεξήγαγε εθνογραφικές έρευνες στα δάση του Αμαζονίου, μελέτησε τους αυτόχθονες, ζώντας ανάμεσά τους για κάποιο χρονικό διάστημα. Μετά από αρκετά χρόνια επέστρεψε στην περιοχή σε μια μακρόχρονη αποστολή, προκειμένου να μελετήσει τις κοινωνίες των **Ναμπικουάρα**. Έγινε γνωστός για το **Θλιβεροί Τροπικοί** (*Tristes tropiques*), μια ταξιδιωτική μυθιστορία της εμπειρίας του ως εξόριστου, σε ύφος πρόζας, με φιλοσοφικούς στοχασμούς και εθνογραφικές αναλύσεις για τους λαούς του Αμαζονίου.

Πολιτισμική ή κοινωνική ανθρωπολογία;

Η **πολιτισμική ανθρωπολογία** επικεντρώνεται στην έρευνα της πολυφυλετικής διασποράς της ανθρωπότητας, την προέλευση των φυλών, τα χαρακτηριστικά και τις διαφορές τους.

Η **κοινωνική ανθρωπολογία** εστιάζει στη διερεύνηση της κοινωνικότητας, μελετά τη συγκρότηση των κοινωνικών θεσμών και των διοικητικών συστημάτων, τη λειτουργία των γενεαλογικών και των συγγενειακών συστημάτων καθώς και την οργάνωση των κοινωνικών θέσεων, των ρόλων και των σχέσεων μεταξύ τους.

Ενώ η **κοινωνική ανθρωπολογία** επικέντρωσε το ενδιαφέρον της στις κοινωνικές δομές και τους θεσμούς (οικονομία, πολιτική, θρησκεία, συγγένεια), η αμερικανική **πολιτισμική ανθρωπολογία** στράφηκε στα συμβολικά συστήματα και τα ήθη (γλώσσα, μύθοι, προφορική παράδοση, τέχνη).

Ο Claude Levi-Strauss, στο βιβλίο του *Structural Anthropology* (1963), καταλήγει ότι «η πολιτισμική ανθρωπολογία και η κοινωνική ανθρωπολογία είναι σαν δύο βιβλία που περιλαμβάνουν τα ίδια κεφάλαια, διευθετημένα όμως με διαφορετική σειρά και διαφορετικό αριθμό σελίδων το καθένα».

Επίσης, «η ανθρωπολογία, είτε αποκαλείται πολιτισμική είτε κοινωνική, έχει ως αντικείμενο την ανακάλυψη του ανθρώπου ως ολότητα στην μια περίπτωση και μέσα από τις αναπαραστάσεις του στην άλλη» (ό.π.: 358). Ο ίδιος (1964) τόνισε ότι «οι κοινές δομές της ανθρώπινης νόησης μπορούν να ανιχνεύονται τόσο σε ένα συγκεκριμένο όσο και σε ένα γενικότερο πολιτισμικό πλαίσιο».

«**Από τη δεκαετία του 1960** η κοινωνική ανθρωπολογία επέκτεινε το πεδίο των ερευνών σε κοινότητες ανά τη υφήλιο, μετακινήθηκε από τις αγροτικές τοποθεσίες, ώστε να συμπεριλάβει κωμοπόλεις και πόλεις, καταπιάνεται με ζητήματα παγκόσμιας επίδρασης στις τοπικές κοινωνίας, με τη λειτουργία των κρατών, τις πολιτικές του εθνικισμού και της εθνικότητας, τις επιχειρήσεις των διεθνών σωμάτων, τις παγκόσμιες θρησκείες, τις συγκρούσεις και τη βία, καθώς και με τα ισχυρά μέσα επικοινωνίας».

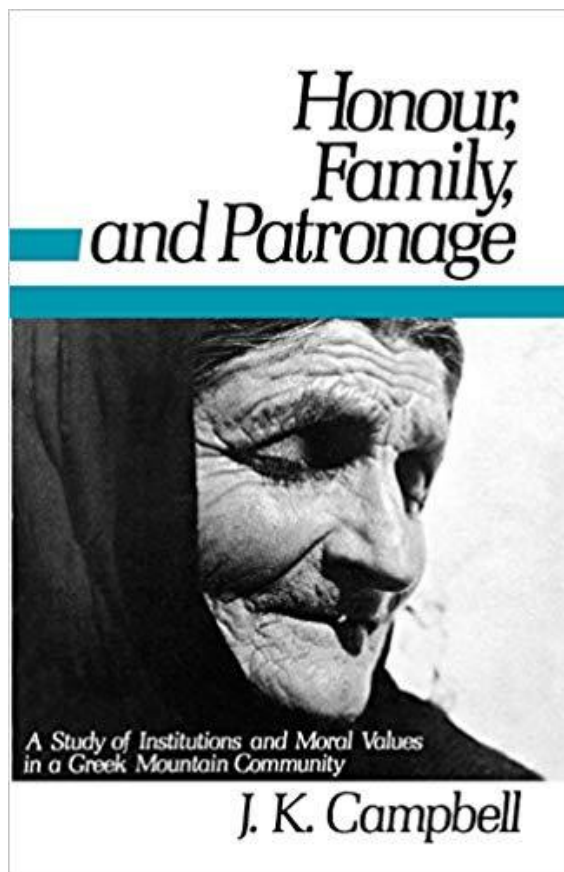
Η έρευνα στην Ελλάδα

«Η κοινωνική ανθρωπολογία έχει ορισθεί ως η συγκριτική μελέτη «άλλων κοινωνιών και πολιτισμών», της «πολιτισμικής ετερότητας» ή ακόμα και των κοινωνικών και πολιτισμικών διαστάσεων των «κοινών τόπων», των άλλων όσο και των δικών μας» (Παπαταξιάρχης 2007: 29).

Η έρευνα στην Ελλάδα

Το ενδιαφέρον της ανθρωπολογίας εστιάζεται στη κατανόηση της τοπικής ιδιαιτερότητας και προσαρμογής διαφορετικών εμπειριών και τρόπων ζωής των ανθρώπων που ζουν σε ποικίλα περιβάλλοντα, προσπαθώντας να τους εξηγήσουν από μια τοπική προοπτική και μέσα στα οικεία πολιτισμικά πλαίσια.

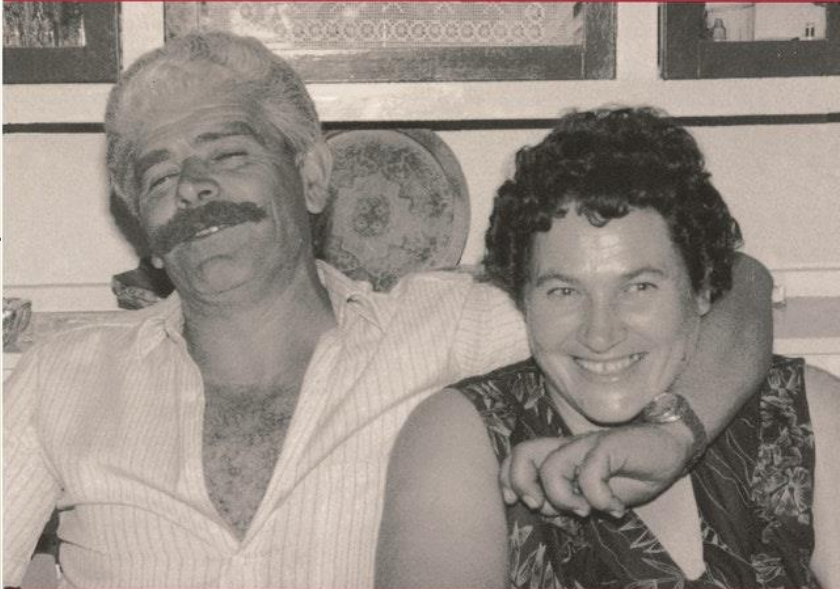
Η έρευνα στην Ελλάδα

Στην **Ελλάδα**, τη δεκαετία 1980-90, η έρευνα επικεντρώνεται στη νεωτερικότητα και την ταυτότητα με τη μετατόπιση της έρευνας από τον αγροτικό στον αστικό χώρο. Διατυπώνονται μελέτες για τις ταυτότητες, το σώμα, το φύλο, τη συγγένεια, τη μνήμη. Τίθενται ζητήματα για άλλα γνωστικά πεδία, η ιατρική, η αρχαιολογία, η αρχιτεκτονική, ο υλικός πολιτισμός, η μουσική, η εκπαίδευση, τα μέσα επικοινωνίας.

Contested Identities

Gender and Kinship in Modern Greece

Edited by Peter Loizos
and Evthymios Papataxiarchis

Gender & Power in Rural Greece

Edited by
Jill Dubisch

DANCE *and the*
Body Politic in
Northern Greece

JANE K. COWAN

FIREWALKING AND
RELIGIOUS HEALING

The Anastenaria of Greece and
the American Firewalking Movement

LORING M. DANFORTH

Ταυτόχρονα έχουν πραγματοποιηθεί μελέτες που εξετάζουν κυρίως φαινόμενα εθνικισμού, εθνικής και εθνοτικής ταυτότητας. Αρχικά επικεντρώνεται στην **πολιτισμική και κοινωνική ένταξη των προσφύγων** της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης. Στη συνέχεια, το ενδιαφέρον στάθηκε στη μελέτη των **εθνοτικών ομάδων** που προέκυψαν από τις ανακατατάξεις στα Βαλκάνια και αφορούν μελέτες σε Αρβανίτες, Πομάκους, Αλβανούς, σε μελέτες πάνω στα **προβλήματα ένταξης οικονομικών μεταναστών** και προσφύγων ελληνικής καταγωγής, σε μεταναστευτικά ρεύματα, σε διεπιστημονικές προσεγγίσεις που επικεντρώνονται σε ζητήματα ξενοφοβίας, διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Θέματα για συζήτηση

